

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1-50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrletna K 4-50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravišтво „Zarja“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. ::

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopolise, ki jih ne vrača. — Upravišтво sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna pettivrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarja“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 105.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 9. oktobra 1911.

Leto I.

Italijansko turška vojna.

Mesto Tripolis je v italijanskih rokah. O tem smo zdaj vendar na jasnem. V Rimu kažejo zaradi tega veselje, kakor da je bilo pričakovati kaj drugega. Ali zmagovalstvo je neosnovano in služi zopet le tistemu namenu kakor vsa sedanja pijanost v Italiji in iz nje porojene neštevilne vesti. Vojna je tolovajska — tega se zavedajo tudi tisti, ki so jo povzročili; zdaj pa bi radi odvrnili pozornost od te neprijetne resnice najprej doma, pa če bi bilo mogoče, tudi v inozemstvu. Zunanji konflikti se pogostoma iščejo zaradi tega, da dobe vlade prosto roko v notranji politiki. Z bojno slavo prekričati domačo bedo je stara metoda. Ali dosedanja bojna slava je zelo kilava. Napad na turški torpedovki pred Prevezo je bil zahrbtnen in ker je cela eskadra nastopila proti dvema čolnom, že celo ni bilo nobene gloriole. Kakšno trgovinsko ladjo zajeti so znali pomorski roparji brez slavošpevov. Padeč mesta Tripolisa pa tudi ni bil združen z nikakršno hrabrostjo, ker je dobro znano, da precej starinske utrdbe niso mogle izdržati nobenega bombardiranja in da bi se bila turška posadka sicer lahko branila, „do zadnjega moža“, da pa ne bi bila dosegla s tem prav nič drugega kakor pogin. Take leonidovske žrtve pa so prišle na vojni popolnoma iz mode; poveljnik nima naloge žrtvovati svojega vojaštva, temveč ako ne more nič drugega, ima kolikor mogoče ohraniti svoje čete za druge boje. Kolikor je znano o obojih vojni silah v Tripolisu in pred Tripolisom, ne bi bil imel z velikimi žrtvami združen odpor nobenega zamisla. Da bi se moglo mesto držati, dokler bi dobilo kakšno zunanjo pomoč, je bilo popolnoma izključeno. Tripolis se sploh ni mogel braniti v pravem pomenu besede. Že razlika med italijanskimi in turškimi topovi je bila taka, da niso mogli Turki s svojo artilerijo napraviti nasprotniku nobene škode. Komaj je priletelo z ladij, ki so bile itak na varnem, nekoliko strelcev, pa so morale trdnjave ustaviti svoje streljanje.

Zavzetje Tripolisa seveda ni odločilnega pomena in če javlja brzejav iz Carigrada, da jih je ta vest na Turškem potrla, je to čuvstvo pač razumljivo, nikakor pa ni utemeljeno. S padečem Tripolisom so morali Turki računati od tistega trenutka, ko je bila vojna napovedana, ker nikakor niso imeli moči, da bi ga držali in da bi mu pravočasno prišli na pomoč. Ali Tripolis ni Tripolitani in če Turki sploh resno mislijo na odpor, se bo vojna sedaj šele pričela.

Kakšna bo, se bo šele pokazalo. Prav lahko je mogoče, da se Italijani prezgodaj veselijo. Če bo gerilska vojna v deželi dobro organizirana, tedaj napravi Italijanom še dosti preglavice. Tam ne bo gloriole tako poceni kakor

v Tripolisu. Zgodi se pa lahko še nekaj drugega, kar se je zdelo Italijanom doslej smešno. Govorilo se je že, da utegnejo Turki napasti Italijane v Eritreji. Na to ni bilo resno misliti, dokler so se morali Turki bati odpada Arabcev v Jemenu. Arabska vstaja je bila sama posebi Turkom zelo sitna. Skrajno nevarna pa bi jim bila lahko postala, če bi bili poizkušali napasti Eritrejo, pa puščati insurgirano Arabijo za svojim prstom. Toda sedaj prihaja še iz Hodejde vest, da so se Turki pobotali z Arabci, da se pričakuje trajen mir in da so glavne turške čete že odpoklicane. (Če se to potrdi, tedaj vendar lahko dožive Italijani v Afriki kaj neprijetnega.)

Važna je še ena vest: Italijanske ladje, ki so uganjale svoje nevarne komedije pred Prevezo in Meduo, so dobile povelje, da zapuste Jadransko morje in da puste obrežje jonskega morja pri miru. Manevri italijanske mornarice v teh krajih so res že postali kočljivi. San Giovanni di Medua, ki ima postati zaključna točka nameravane prebalkanske železnice, je najnevarnejša luka Albanije ter od avstrijske meje komaj petdeset kilometrov oddaljena. Črni gori pa takorekoč pred nosom. To mesto so Italijani bombardirali. Kakšni konflikti bi iz tega lahko nastali in s kakšnimi posledicami, si je lahko misliti. Bil je torej res že čas, da je došla pustolovska eskadra iz Rima krepak migljaj.

Zavzetje Tripolisa.

Rim, 7. oktobra. V četrtek ob 1. popoldne se je na trdnjavi Sultanje razobesila italijanska trikolora. Arabski starejšine okoličanskih plemen so prišli na admiralstvo ladje naznaniti, da se podvržejo in prosit, da se ustavi bombardiranje. Nemški generalni konzul kot najstarejši član konzularnega zbora je prišel na admiralstvo ladje prosit admiralu, da prevzame varstvo javnega reda v mestu, ki so ga turške čete zapustile. Mesto so Italijani zasedli brez težav. Nemški generalni konzul je naznanil admiralu Faravelliju, da ni napravilo bombardiranje nobene škode evropskim stanovcem.

Berolin, 7. oktobra. Iz Dehibata ob tuneško-tripolitanski meji javljajo: V Tripolisu so napravile sovražniške kroglice prav malo škode. Težko poškodovana je hiša nemškega dragomana. Šest vojakov in šest Židov je ubitih, pet vojakov in en Žid ranjen. V mestu je še dvatisoč Evropejcev.

Solon, 7. oktobra. Vest o zavzetju Tripolisa je tukaj napravila bolesten vtisk. Izdane so stroge odredbe, da se ne skali red.

Carigrad, 8. oktobra. Sem so došla poročila, da so imeli Turki pri obstreljevanju Tripolisa dvanajst mrtvih in triindvajset ranjenih. Nekatere italijanske ladje so baje poško-

dovane od turških baterij. Javlja se, da je neka italijanska križarka po noči na soboto bombardirala malo luko Svedije v vilajetu Aleppo.

Carigrad, 8. oktobra. Vojno ministristvo je dobilo poročilo od vojnega poveljnika iz Tripolisa, da je bombardma razrušil mnogo hiš. Tudi več žensk in otrok je ubitih. V Bengazi je prišlo poročilo, da približno 4000 egiptovskih Arabcev čez Saharo v Bengazi.

Bombardiranje Medue.

Chiasso, 7. oktobra. Iz Milana javljajo, da so turške bojne ladje obstreljevale mesto S. Giovanni di Medua. Italijani se sklicujejo na to, da so Turki streljali na neko italijansko trgovinsko ladjo in da so se morali zato masčevati z bombardiranjem Medue.

Milan, 7. oktobra. Pri bombardiranju Medue so Turki imeli 200 mrtvih.

Milan, 7. oktobra. Do bombardiranja Medue je prišlo tako: Italijanski torpedolovec „Artigliere“, ki je križaril med rtom Badeni in luko S. Giovanni di Medua, je ustavil dve ladji, da jih preišče, če ne vozita orožja. Imel je belo zastavo v znamenje, da ne namerava nič hudega. Ko so se italijanski častniki vrnili na svojo ladjo, so Turki z obrežja streljali. Poveljnik Discaretti je bil pri tem ranjen na nogi. Nato je torpedolovec bombardiral mesto, pri čemer je bilo 200 Turkov ubitih.

Italijanske ladje v Adriji.

Rim, 7. oktobra. Italijanske ladje na Jadranskem morju so dobile ukaz, da se vrnejo v italijanske luke.

Monarhistična revolucija.

Pred kratkim so vse velike države priznale portugalsko republiko. Prav zadnje dni je to storila tudi Rusija, ki je med vsemi velellami najmanj navdušena za republičansko vladno obliko in prav nič ne ljubi revolucionarnih reči, ki dajejo njenim državljanom tako slabe zglede. Priznala je republiko, ker so se razmere v državi na iberijskem polotoku uvrstile in se je zadržala stalnost mlade republike tudi evropskim monarhijam gotova.

Kratek čas izza splošnega priznanja pa prihajajo prav resne vesti, da je republika v nevarnosti. Monarhisti so z oboroženo silo prekorčili mejo, na raznih krajih je prišlo do resnih spopadov in vodje legitimistične revolucije trdijo, da so dosegli velike uspehe. Če bi se smelo verjeti njihovim poročilom, bi imeli z sabo tako moč, da bi morali biti republičanska vlada v veliki zadregi. Vrhutega se bahajo, da so našli med prebivalstvom velikanske simpatije in da je bil njihov prihod enak slavnostnemu sprevodu.

Vladne vesti iz Lisbone se seveda glase drugače. Republičanska vlada potrjuje, da so monarhisti udrli čez mejo, pravi pa, da je dovolj močna za odpor in da je po deželi mir. Umeven je tak govor z obeh strani. Seveda ne daje jasnosti, ki pa se bo vendar morala kmalu pojaviti.

Presenetiti niso mogli dogodki nikogar in lisbonska vlada bi morala biti slepa, če se ne bi bila na vse strani pripravila zoper monarhistično prekucijo. Zakaj zarota je bila splošno znana. Ni še davno, kar je angleška vlada zaplenila nekoliko ladij, ki so bile polne orožja in nikdar se ni jasno povedalo, čegave so bile tiste ladje in kam so bile namenjene. Ali raznašal se je glas, da so jih bili kupili portugalski monarhisti in da so imele služiti revoluciji zoper republiko. To je bilo vsaj zelo verjetno in če tudi morda ni dokazano, bi vendar morali taki dogodki diktirati republičanski vladi največjo pozornost.

Videti je, da v Lisboni v tem oziru res niso bili zanikrni. Če so opazili vse, kar se je godilo, se seveda ne more vedeti. Toda gotovo je, da so opazili. Vedeli so, da se monarhisti na španskih tleh vojaško organizirajo. Pred kratkim se je portugalska vlada zaradi tega pritožila pri španski. Da je morala biti poučena, kažejo podatki, ki jih je navedla v svoji pritožbi. Naznanila je španskemu kabinetu, da je v raznih krajih na Španskem blizu portugalske meje zbranih tritisočpetsto oboroženih monarhistov, ki imajo dvajset avtomobilov s topovi na razpolago. V samem mestu Orense da je tisočstiristo monarhističnih prekučuhov.

Kakor je videti, ni storila španska vlada nobenega resnega koraka proti tem „nadležnim inozemcem“, ker sicer pač ne bi bilo mogoče, da so medtem še spopolnili svojo organizacijo in mobilizacijo. To so na vsak način zanimivi momenti, ki si jih bo treba zapomniti. Navadno vlade niso tako tolerantne napram revolucionarjem. Če bi bila Portugalska še monarhična država, pa bi se na španskih tleh organizirali portugalski republikanci z očitnim namenom, da naskočijo svojo domovino in prekucnejo prestol, bi našla španska vlada gotovo dovolj sredstev, da bi jim razbila organizacijo in preprečila nameni. Dokazala bi tudi brez obzira na sosedno državo, da je portugalska zarota na španskih tleh nevarna „redu in miru“ na Španskem in da ogrožuje notranje in zunanje interese španske države. Z enako enerzijsko, s kakršno zatira zaroto svojih državljanov, bi zatrla portugalski komplot.

Ali konspirirali so monarhisti proti republiki, pa je španska vlada lepo zanižala in trpela, da se na njenih tleh organizirajo celi

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

V gladi živiš vseeno dan za dnem. Otroci se rode — a časa ni, da bi človek pazil nanje ... vsled dela, ki ne daje kruha.

Stopila je k materi, sedla poleg nje in govorila trdo, brez sočutja in bridkosti ...

Dva sem imela ... Eden, dveleten fantek, se je opekel z vročo vodo, drugi se je mrtve rodil ... vsled tega prokletega dela! ... Ali naj se veselim? — Pravim, da se kmetje ženijo odveč, in da si le roke vežejo ... Če bi ostali sami, bi še dosegli tak red, ki je potreben vsem ... Sli bi za resnico naravnost kakor ta človek ... Ali ne govorim prav, mati? ...

— Prav imaš! — je dejala mati. — Prav, draga moja — drugače ne zmagaš življenja ...

— Ali imate moža? —

— Umrl je ... Sina imam ...

— Kje pa je, ali živi z vami? —

— V ječi sedi! — je odgovorila mati.

Čutila je, da so te besede napolnile njene prsi skupno z običajno bridkostjo z mirnim ponesom. — Vdružil so ga že zaprli! ... samo zato, ker je spoznal resnico božjo in jo odkrito sejal, ne da bi prizanašal sebi ... Mlad in lep deček ... in pa pameten! Časopis je zasnoval in spravil Mihajla Ivanoviča na pravo pot ... dasi je Mihajlo dvakrat starejši od nje-

ga! ... Sedaj bodo zato sodili mojega sina in ga — obsodili ... a on uide iz Sibirije in bo nadaljeval svoje delo ...

Govorila je, in ponosno čuvstvo je raslo v njenih prsih, snavalo podobe junaka, zahtevalo zase besed in stiskalo grlo. Neobhodno se ji je zdelo uravnovesiti z nečim jarkim in razumnim vse, kar je videla ta dan in kar ji je tlačilo glavo z nesmiselnim strahom, z nesramno krutostjo. Nezavestno se je pokoravala tej zahtevi zdrave duše, zbirala je vse, kar je videla svetlega in čistega v en ogeju, ki jo je slepil s svojim čistim plamenom ...

— Mnogo se je že rodilo takih ljudi, vse več se jih poraja, in vsi bodo do konca svojih dni stali za svobodo ljudi, za resnico ...

Pozabila je na vso opreznost, in dasi ni imenovala imen, je povedala vse, kar ji je bilo znanega o tajnem delu za osvoboditev ljudstva iz suženjskih spon. Risala je oblike, ki so bili dragi njenemu srcu, vlagala je v besede vso silo, vse izobilje svoje ljubezni, ki jo je tako pozno vzdramilo v njenih prsih življenje s svojimi nemirnimi sunki.

— Po vsem svetu se vrši delo, po vseh mestih ... sili poštenih ljudi ni mere, ne meje, raste in narašča do naše končne zmage ...

Glas njen je donel enakomerno, besede je nahajala z lahkoto in bistro jih je nizala kakor pestre, blesteče bisere na krepko nit svoje želje, da očisti srce od krvi in blata tega dne. Videla je, kako so se kmetje zarasli, kjer jih je zasačila njena beseda, da se ne gibljejo, da

ji strme v obraz, slišala je zadrževano dihanje ženske, ki je sedela poleg nje, in vse to je povečevalo njeno vero v to, kar je govorila in obetala ljudem ...

— Vsi, ki jim je življenje težko, vsi, ki jih tlačijo beda in brezakcije, ki so jih zaslužili bogatini in njih strežaji, vsi, vse ljudstvo mora pomagati ljudem, ki ginejo zanj po ječah, ki čakajo na smrtno muko ... Brez dobička razlagajo, kje je pot do sreče za vse ljudi, brez laži kažejo težko pot in siloma ne vlečejo nikogar za seboj, ali če se vstopiš enkrat poleg njih, jih ne pustiš nikdar več, uvidiš, da je ta pot in nobena druga!

Prijetno ji je bilo, da je izpolnila svojo davno željo, da je sama govorila ljudem o resnici!

— S takimi ljudmi gre ljudstvo lahko: ne zadovolje se z malim, ne ustavi se, dokler ne premaga vseh laži, vse zlobe in lakomnosti, ne denejo križem rok, dokler se vse ljudstvo ne zlije v eno dušo, dokler enoglasno ne reče: vladar sem jaz, samo si postavim zakone za vse enake! ...

Utrujena je umolknila in se ozrla naokolo. V prsi ji je legla mirna uverjenost, da se njene besede ne izgube brez koristi ... Kmetje so jo gledali pričakujoč še kaj. Peter je sklenil roke na prsih, namrščil oči in na njegovem pestrem obrazu je trepetal nasmeh. Štefan se je oprl z eno roko ob mizo, sklonil se naprej, iztegnil vrat, kakor da bi še vedno poslušal ... Senca je ležala na njegovem obrazu, in vsled tega je izgledal izrazitejši ... Njegova

žena je sedela sklonjena poleg matere, položila komolce na kolena in gledala pod noge.

— Tako je ... — je zaspetal Peter, zmajal z glavo in oprezno sedel na klopi.

Štefan se je počasi zravnil, pogledal na ženo, razprostrl svoje roke po zraku, kakor da bi nekaj objemal ...

— Če se človek poloti dela — je dejal zamišljeno in tiho — potem je že treba z vso dušo ...

Peter je plaho dodal: — Da, da ... nazaj se ne smeš ozirati!

— Široko je zasnovano ... je nadaljeval Štefan.

— Čez vso zemljo! ... — je zopet dostavil Peter.

XVIII.

Mati se je s hrbtno naslonila na steno in poslušala njih tihe, tehtajoče besede. Tatjana je vstala, ozrla se naokolo in zopet sedla. Njene zelene oči so blestele suho, ko je nezadovoljno in z zaničevanjem na obrazu pogledala na kmete.

— Mnogo gorja ste okusili? — je dejala nemudoma materi.

— Da, da! — se je odzvala mati.

— Dobro govorite ... vlečejo, srce vlečejo vaše besede za seboj ... Pa si misliš — moj Bog, da bi le skozi špranjo videla take ljudi in tako življenje. Kako živiš ...

(Dalje.)

regimenti z artiljerijo zoper državo, s katero živi v prijateljskih razmerah. Španija je priznala portugalsko republiko; ali z navdušenjem gotovo ni storila tega. Španski don Alfonso je sicer enkrat dejal, da bi bil najbrže tudi on republikanec, če — ne bi bil kralj. Ali ker je kralj, mu je tudi v sosesčini ljubši kralj od prezidenta. In zato je njegova vlada nedvomno protežirala revolucijo. Ali revolucija je vendar ... prepovedano dejanje. In ... nemoralna je. Vse, kar je prepovedano, je samoobsebi „nemoralno“.

Kako naj torej človek razume, da more strogo na stališču zakona stoječa vlada protežirati revolucijo in da se morejo strogo konservativni listi, n. pr. avstrijski klerikalni navduševati zanjo?

Revolucija je prepovedana — [revolucija je dovoljena; revolucija je nemoralna — revolucija je moralna; revolucija je zločin — revolucija je plemenito delo. To je tako, da bi se človeku navihali možgani. Ali vendar je vsa stvar zelo razumljiva. Treba se je le spomniti, da veljajo tudi vladam načela le toliko, kolikor jim prinašajo koristi. Načelo, ki se ne vjema z njihovimi željami, gre v koš, če so ga tudi prej vihteli kakor meč.

Simpatije avstrijskih klerikalcev za monarhistično revolucijo so pa tudi razumljive. Med tistimi, ki bi radi prišli na portugalski prestol, je vojvoda Miguel de Braganca, ces. in kr. polkovnik, poveljnik avstrijskega 10. huzarskega polka. Med voditelji prekucuhov je princ Ksaver de Parma. Sestra tega gospoda je princezinja Zita de Parma; ženin te princezine pa je nadvojvoda Karol Franc Jožef, bodoči avstrijski prestolonaslednik. Za tako revolucijo je navdušenje „lojalnih patriotov“ nazadnje vendar precej razumljivo.

Seveda tudi portugalska vlada ni brez krivde. [Ustanovitev republike je bilo za Portugalsko gotovo smatrati za napadek; ali napadek je bil zelo skromen. Takoj po izvršeni revoluciji so možje novega režima mnogo govorili o socialnih namenih. Kajpada ni nihče pričakoval socialne republike. Vsak socialist ve, da se ne more socializem udeleževati v kakšni posamezni deželi, ker je to svetovno vprašanje. Pač pa je bilo upati, da bo republika izkušala s socialnimi reformami prekositi druge dežele in si z njimi pridobiti zaupanje ljudstva. Ravno v tem oziru pa je novi režim razočaral široke sloje. Z nesocialnim ravnanjem je napravil mnogo simpatij, ki bi si jih bil lahko pridobil, in gotovo je zlasti v nezavednih krogih marsikoga naravnost odbil ter posredno olajšal delo monarhistom. Sicer ni ravno verjetno, da se bodo monarhistični nameni posrečili. Ali če bi si bila znala republikanska vlada pridobiti več zaupanja med ljudstvom, bi imela tudi sedaj manj skrbi.

* * *
Pariz, 7. oktobra. V petek je sedemsto monarhistov udrlo v portugalski okraj Braganca in zasedlo več vasi. Poveljnik je Camacho. V pokrajini se je zbralo okrog 2000 oseb, ki so se pridružile monarhistom. V Vinhaesu stoji monarhisti pričakujejo še drugo kolono pod poveljstvom Paiva Conceirosa, ki ima čez Verin udreti na Portugalsko.

Pariz, 8. oktobra. Pri Macedo dos Cavalheiros blizu mesteca Braganca je izkušala prodreti četa monarhistov, pa je bila odbita. Trideset rojalistov je ranjenih. Govori se, da so republikanske čete obkolile v Vinhaesu stoječe monarhiste. Poročila portugalske vlade pravijo, da je invazija monarhistov omejena na nekoliko obmejnih vasi, kjer je prišlo do spopadov. Izgube republikanskih čet so neznatne. Vlada ima ob meji dovolj vojaštva in drugih sredstev, da ohrani red.

Oporto, 8. oktobra. Oficijozno poročilo potrjuje, da so monarhisti udri v Vinhaes. V mestih Braganca in Chaveo so močne republikanske čete. Zveza z Bragancas je zopet obnovljena. Tri osebe, ki so hotele poškodovati železnico, je vojaštvo ustrelilo.

Pariz, 8. oktobra. „Temps“ javlja iz San Sebastian: Časopis „La Voz de Guipuzcoa“ ima med zadnjimi vestmi, da je sedemsto monarhistov pri Oportu popolnoma pobitih in da so izgubili dvajset mrtvih.

Pariz, 8. oktobra. „Intransigeant“ ima od monarhističnega vodje Quista iz mesta Tuy ob španski meji sledeče poročilo: „Monarhistične čete so na petih mestih s pettisočimi oboroženimi kmeti prekoračile špansko mejo in korakajo pod vodstvom polkovnikov Conceiro, Almeida in Quisto dalje. Vsled pridružitve oboroženih kmetov je njih moč narasla na deset-tisoč mož. Naš pohod skozi Chavac in Braganca je bil enak triumfu. Zdaj imamo deset-tisoč mož, močno topništvo in številno konjenišvo. Tudi v Bragi se je ob navdušenju množice razglasila monarhija in razobesila kraljevska zastava. Ponoči sem zbral čete in sem jim naznanil vest, ki vam jo javljam. Vse brzojavne zveze čez špansko mejo so pretrgane.“

Pariz, 8. okt. Posebna izdaja lista „Echo di Santiago“ javlja, da je bila pri Guimaramasu na severnem Portugalskem resna bitka med monarhisti in vladnimi četami, ter da so monarhisti zmagali. V Oportu so bili hudi boji med dvema pehotnima polkoma, ki

sta se izjavila za monarhijo, in med ostalo garnizijo. V Viana del Castello sta dve eskadroni konjenišva strgali republičansko zastavo z vojašnice in razobesili modro belo kraljevsko zastavo.

London, 8. okt. „Daily Chronicle“ ima naznanilo, da je bivši portugalski kralj Manuel v Richmondu.

London, 8. okt. Med portugalskimi izseljenci v Richmondu se opaža živahno gibanje. Bivši kralj Manuel zadnje dni ni zapustil svojega posestva, sprejel pa je mnogo izseljencev, med njimi tudi markija Soverala. Pravijo da je Manuel neprenehoma v zvezi z monarhisti na Portugalskem.

Lisbona, 8. okt. Brzojavne vesti iz mest Chaves, Braganca in Castellobranco naznanjajo, da je povsod napravljen red. Več monarhističnih agitatorjev so zaprli. V Vinhaes je odposlano vojaštvo, da odbije monarhistične čete.

NOVICE.

* **Ponarejeni 20- in 100-kronski bankovci.** Avstro-ogrska banka je izdelala zelo posrečene falzifikate stokronskih bankovcev iz leta 1910 in dvajsetkronskih bankovcev iz l. 1907. Ponarejalec je izdelal na fotomehanski način za tiskanje falzifikatov klišee pravih bankovcev in jih porabljal za obe strani bankovca; na falzifikatih sta obe strani enaki, dočim se na pravih bankovcih nekoliko ločita. Za eruiranje ponarejevalca je banka razpisala nagrado 5000 K. Ponarejeni 20-kronski bankovci so se pojavili v Trstu, na Dunaju in v Pragi. Na prvi pogled napravlja falzifikat vtis zamazanega bankovca. Pri natančnejšem ogledovanju pa je opaziti, da je barva drugačna in nekam mastna. Papir falzifikata je tofstejši in večji kot papir pravega bankovca.

* **Nenavaden rop.** Ponoči dne 6. t. m. so izvršili vlomili nečuten drzen rop. Ponoči je vdrla dozdaj še neznana roparska tolpa v stanovanje odsotnega tvorničarja Horovih. Roparji so veliko železno blagajno vrgli skozi okno na vrt, kjer so čakali za to določeni člani roparske družbe, ki so blagajno naložili na že pripravljen rošni voziček in jo odpeljali. Ropot, ko so vrgli roparji blagajno na vrt, je sicer vzbudil sosede, a ker je bilo takoj zopet tiho, se niso več zanimali zanj. Šele ko se je zjutraj Horovic vrnil v stanovanje, se je odkril rop. Dozdaj nimajo še nobene sledi, kdo da je izvršil rop. Policija sodi da so izvršili rop ruski roparji. V blagajni je bilo več tisoč kron vrednostnih papirjev, dragocenosti in denarja.

* **Bivši ogrski poslanec brez strehe.** Bivši ogrski državni poslanec Aleksander Pap, ki je bil večkrat predsednik poslanske zbornice in ki ga je nedavno tega sodišče vsled slabosti postavil pod kuratelo, živi v najhujši bedi. Svojega mandata ni mogel ohraniti, zatekel se je k svojemu volilnemu kortesu, skladiščniku drž. železnice. Pred kratkim so skladiščnika deložirali, vsled česar je Pap brez strehe. Sedaj zbirajo politični somišljeniki za 80letnega veterana, ki je brez strehe.

* **Visokošolski profesor — davčni defraudant.** Stuttgarsko sodišče je na ovadbo prof. dr. Luegerja obsodilo prof. dr. Fünfstücka s tehnične visoke šole zaradi davčnih defraudacij na globo 20.000 mark. Profesor je v svojih davčnih napovedbah zamlčeval dohodek, ki jih je imel od izdajanja znanstvenih del.

* **Človeški monstrum.** V vasi Lita pri Turnu Margurete je povila romunska kmetica otroka s tremi ušesi, štirimi rokami in štirimi nogami; otrok je kmalu po porodu umrl. Po izjavi izvedencev, zdravniška veda doslej še ni poznala takega monstuma. Otroško truplo so pod nadzorstvom okrožnega fizika konservirali v stekleni, s formalnim špiritom napolnjeni posodi in ga poslali naravoslovnemu muzeju v Bukarešt. Ravnateljstvo muzeja je podarilo materi 100 cekinov.

* **Moža je prosila za smrt.** V Mali Kabi na Ogrskem je bila žena nekega krojača radi tatvine obsojena v triletno ječo. Obupana je prosila svojega moža, da naj jo usmrti. Mož je ustregel ženi in jo usmrtil. Morilca so zaprli.

* **Revolta nun.** Rumunsko načeto ministrstvo je ukazalo nunam v rogozulske samostanu, da se preselijo v pojanski kloster, ker se bo dosedanje samostansko poslopje adaptiralo v šolske svrhe. Med nunami je vsled tega odloka zbruhnila revolta. Zabarikadirale so se v samostanu in izjavile, da raje zažgo poslopje in zgore v plamenu, kakor da bi ga zapustile. Policijskega komisarja, ki je prišel z oddelkom policajev pred samostan, da izvrši ministrski odlok, so nune zapodile v beg; z oken so metale nanj in na njegovo moštvo železne posode in pohištvo.

* **Šumski bratje.** Pred kazanskim vojnim sodiščem je trajala cele tri tedne razprava proti roparski tolpi znani pod imenom „šumskih bratov“. Tolpa, ki šteje 45 članov, ima nešteto ropov in umorov na svoji vesti in je bila strahota kazanske okolice. Načeloval ji je graščak Fjodor Ustinov; njegov samotni gozdni grad je bil glavno taborišče roparske drhali. Pred vojnim sodiščem jim je bilo dokazanih

300 roparskih umorov; 26 banditov je obsojenih na vešala, ostalih 19 na dosmrtno prisilno delo.

* **Velik požar na Angleškem.** V New Castlu je izbruhnil požar, ki je cerkev, več tvornic, nekaj skladišč in več hiš v najkrajšem času vpepelil. V cerkvi je bila ravno služba božja. Nastala je strašna panika in vse je drlo iz cerkve. Ranjenih je bilo veliko ljudi. Radi požara je veliko delavcev brez dela, veliko ljudi brez strehe. Škodo cenijo na 5,850.000 K.

Po šišenskih volitvah.

(Iz pred sodnije)

Zadnje občinske volitve v Sp. Šiški so vzbudile doslej še nepoznano živahno življenje v tej občini. Časopisi so posegli v boj — in, zlasti, mladoliberalci so v „Jutru“ lagali in obrekovali na vse pretege. Naša „Zarja“ jim je odgovarjala; odgovarjali pa so na laži tudi sodrugi na shodih. Eden takih shodov je bil 17. sept. pri Anžoku v Sp. Šiški. Na tem shodu je sodr. Anton Krista razkrinkoval lažnjivo in nad vse grdo postopanje mlado-liberalcev napram socialni demokraciji. Med drugim je tudi citiral „Jutro“, ki je staroliberalci, kateri so hodili okrog klerikalcev prosit za kompromis, zmerjalo s „koritaji“, „juriji“, „sebičneži“ itd. Omenil pa je, da je po poročilu socialno demokratičnih zapisnikov neki prof. kand. Kralj prav intinno večkrat razpravljal s klerikalci... — Shod je bil prav zanimiv, ljudje so se seve smejali na račun raznih „koritarjev“, „jurjev“ in „jurčkov“. Po tem shodu so se vsršli še drugi shod v Sp. Šiški, tudi volitve so se končale... V ponedeljek 2. t. m. pa dobi sodrug Anton Kristan od sodnije povabilo in tožbo — prof. kand. Frana Kralja, češ da ga je na shodu dne 16. sept. žalil z besedo „koritar“, da je dejal: „kompromis s klerikalci je sklenil koritar Kralj.“ To trditve pa da so poslušalci potrdili s „fej“-klici. To da so slišali gg. adv. kandidat Ivan Režek, magistratni uradnik Vrhovec, adjunkt drž. železnice Ivan Kelec in tipograf Albrt Kolman. Utemeljeval pa je zastopnik g. Kralja dr. Franc Novak tožbo tako — da je beseda „koritar“ hudo žaljiva, ker označuje v svojem pomenu človeka, ki pod pretvezo nesabičnega javnega delovanja in zanimanja za splošne interese zasleduje svoje osebne dobiček, čigar delovanje v politični javnosti je le hinavska pretveza in krinka, pod katero se skriva zaničevanja vredna sebičnost“. Predlagal je g. dr. Novak zato, da se obtoženca sodr. Antona Kristana obsodi in strogo kaznuje.

Na to zanimivo tožbo je sodrug Anton Kristan uložil odgovor ter navel za priče tiste, ki so bili v neposredni bližini, to je: sodruga Ivana Svetlina, Josipa Udovča, Viljema Rudolfa, Simona Jurčiča, Milana Jakli-L, dr. Josipa Tomšiča in gg. Lenarta Lotriča ter pravnega praktika Režka.

V četrtek ob 11. se je vršila obravnava. Na poziv sodnika Potrata, ali se stranki poravnata, izjavi sodr. Ant. Kristan, da ne ve; zakaj, ker je tožba brez vse podlage. — Nato prebere sodnik tožbo in vpraša sodr. A. Kristana, kaj poreče na to tožbo.

Sodr. A. Kristan pravi: v svojem govoru sem pribil najprej liberalno laž, da smo se socialni demokratje za volitve v Sp. Šiški zvezali z Nemci, potem pa sem dejal: staroliberalci so se pa zvezali s klerikalci. „Jutro“ jih zato zmerja tudi s koritarji, jurji, sebičneži itd. Pa saj so tudi naši sodrugi videli nekega Kralja, ko je bil v tozadevnih zaupnih razgovorih s klerikalci.

Začelo se je zasliševanje prič. Magistratni uradnik g. Vrhovec se ne spominja natančno; beseda „koritar“ je padla, najbrže je letela na Kralja, ne more pa potrditi; na besede se ne spominja. Utis pa je imel, da je hotel govornik prof. kand. Kralja žaliti.

Odv. kandidat g. Režek: Na besedo „koritar Kralj“ se ne spominja, ve le, da je Kristan o koritarjih govoril, ljudje so se smejali...

Žel. adjunkt g. I. Kelec: Utis sem dobil, da je hotel Kristan žaliti Kralja — na besede se ne spominjam. Vem, govorilo se je o koritarstvu.

Adv. solicitor g. Cimerman (ki so ga dodatno pozvali za pričo, da bi rešil Kralja), je imel utis, da leti koritarstvo na Kralja. Natančno ne ve.

Tipograf Kolman: Utis je imel, da se očita Kralju koritarstvo. Kako, ne ve, se ne spominja.

Po teh pričah, ki jih je imel Kralj, so prišle na vrsto one, ki jih je navel sodr. A. Kristan:

Sodr. Milan Jaklič, urednik „Zarje“, izpove, da je A. Kristan le „Jutro“ citiral v

dokaz, da obstoji kompromis staro-liberalcev in klerikalcev. Kralja je omenjal le v toliko, da so ga naši zaupniki zalotili na tajnih konferencah s klerikalci.

Dr. Josip Tomšič, odvetniški kandidat izpove v enakem smislu.

Pravni praktikant Režek enako, pravni kandidat Lenart Lotrič enako, poduradnik drž. žel. Ivan Klemenčič, enako, poduradnik drž. žel. Viljem Rudolf izpove enako z dostavkom, da bo še nekaj sto prič lahko isto potrdilo.

Nato izjavi sodr. Anton Kristan, da ne reflektira na zaslišanje nadaljnjih prič, ker je zadeva dovolj pojasnjena. Preden se je sodnik odločil, že vstane Kraljev zagovornik dr. F. Novak in izjavi, da — tožbo brezpogojno umakne, ker se je prepričal, da slouji na slabih nogah. Nato je sodnik oprostil sodr. A. Kristana, obsodil pa prof. kand. Kralja, da nosi stroške sodne obravnave.

Z dolgim nosom je šel g. prof. kand. Kralj iz sodnije v Spodnjo Šiško, da pove svojim pristašem, da ni šlo, in ni šlo...

O tej razpravi poročamo zato obširneje, da pokažemo, kako bi radi ti šišenski liberalni gospodki z nasprotniki pometali. Svetujemo jim, naj bodo pametnejši in previdnejši. Grejo naj vase ter naj se poboljšajo. Ob zadnjih volitvah so zagrešili tako več kot preveč.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Jugoslovansko socialno demokracijo** bi radi napravili odgovorno, da je mizar Njeguš v dunajskem parlamentu streljal. Naši klerikalci namreč. Res je, da jih nihče ne vpraša za to. Res je, da je čisto vseeno, kar mislijo. Ali zanje je neznanska tolažba, da imajo tako „imeniten argument“ zoper proklete rdečkarje, pa še celo zoper domače. Reveži stiskajo svoje glave, da bi izmečkali iz možganov kakšne „dokaze“ ali pa vsaj kakšna „ilustracijska fakta“. Napravili so iz Njeguša že nekakšnega „vodilnega“ člana stranke, pa kdove kaj še bo, če jim ne pomaga kdo. Bodi torej. Ker imamo več krščanske ljubezni in se nam smilijo ubogi klerikalci, jim kar povemo, kako je bilo. Izvrševalni odbor stranke je imel tajno sejo — ob uri duhov seveda. Odpeljal se je s posebnim vlakom do Trsta, odtod s posebnim vlakom v Šibenik. Njeguša, ki ga je poznal že trideset let kot posebno hrabrega revolucionarja, je poklical na to sejo. Ko so se opravili vsi tajni obredi, podobni tistim, ki jih je opisal za pozivanje hudiča Bitru, je Kristan trikrat zaklical: Njeguše! Njeguše! Njeguše! — Njeguš se je pokazal, obsjan od peklenske luči. Nato Kristan: „Pozivljem te u ime satana — tu je votlo zabobnelo in zasmrdele po žveplu — da ideš u Beč pobijati pet ministara.“ — Njeguš je zamolklo odgovoril: „U ime djavla — idem!“ — Nato je bil poučen, da mora iti na najvišjo galerijo, čimdalje od ministrskih sedežev, pa kar streljati. Meriti ni treba, ker imajo kroglice hudičev blagoslov — kakor tiste iz „Čarostrelca“. Potem so se vsi člani odbora prišli za roke, zaplesali Bečebubovo kolo, pa z Asmodijem odleteli na Klek. Tam so uganjali razne coprnije, potem pa so naši naravnost zopet skočili v Ljubljano, Njeguš pa direktno na Dunaj. Zdaj nam le ne gre v glavo, kako da so šle kroglice kdovekam! Tega ne razumemo. Morda nam pa klerikalci to povedo? Ko smo mi tako odkritosrečno razodeli, kar vemo.

— **Poziv.** Od ljubljanskega mestnega magistrata dobivamo: Dne 19. avgusta je nastal požar v Mokronogu, okraj Krško, ki je vpepelil 36 hiš, 45 gospodarskih poslopij, ter veliko število hlevov. Poleg tega je uničil ogenj vse imetje nesrečnih prebivalcev. Škoda se ceni na 631.000 K, zavarovalnina pa pokriva samo majhen del škode. Od nesreče zadeti prebivalci so toraj v skrajni bedi, iz svoje moči se ne morejo rešiti iz nje, treba jim je sedaj pomoči od drugod. Da se jim olajša beda je c. kr. deželni predsednik odredil, naj se nabirajo mili darovi po celi kronovini kranjski. Darila se sprejemajo pri c. kr. deželnem predsedništvu, pri mestnem magistratu v Ljubljani in pri vseh okrajnih glavarstvih; razglasila se bodo v uradnem listu „Laibacher Zeitung“ in odkazala svojemu namenu.

— **Vzajemnost za šentjakobski okraj.** V soboto zvečer je bil v salonu gostilne pri Pocku ustanovni shod podružnice „Vzajemnosti“ za šentjakobski okraj, katerega so se vdeležili do malega vsi povabljeni sodrugi. Po kratkem poročilu sodr. Kocmurnja o potrebi izobraževalne organizacije se je vpisalo več novih članov, nakar so bili izvoljeni sledeči sodrugi: predsednik Ivan Kocmurn; namestnik: Jurij Brozovič, tajnik: Josip Berdajs, namestnik: Oton Potončnik, blagajnik: Anton Klobčaver; nadzorniki: Slamnjak Ludovik, Rednak Ivan in King Alojzij; nadz. namestnika: Nekovar Franc in Steržina Alojzij. V nedeljo dopoldne ob 9. ima odbor prvo sejo, kateri sledi ob 10. pri Pocku sestanek šentjakobskih sodrugov. Sodrugi se prosijo, da razvijejo že sedaj marljivo agitacijo.

— **Umrli so v Ljubljani:** Ana Glavič, posestnikova žena, 77 let. — Terezija Bedenčič, delavka, 77 let. — Maja Leskovic, trgovčeva hči, poldrugo leto. — Josip Graul, vpo-kojeni preglednik vozov južne železnice, 85 let. — Jurij Selan, bivši gostilničar, 82 let. — Uršula Mesesnel, mestna uboga, 70 let. — Gran Hvala, brivski vajenec, 18 let. — Barbara Zalokar, občinska uboga, 72 let. — Marija Jeranič, občinska uboga, 80 let.

Elektrokineematograf „Ideal“. Danes zadnji dan krasne življenske drame „Grešna ljubezen“, ki se je kazala včeraj in predvčerajšnjim z največjim uspehom. Jutri do četrtka največja senzacija te sežije „V zadnjem trenutku“ z Asto Nielsen, doslej nedosežena privlačnost. Za te tri dni zvišane cene.

— **Otrok zgorel.** Preteklo soboto je v Svijlji pri Medvodah pustila gostinja Frančiška Jamnik svojo 2 let staro hčerko Lojzo, medtem ko je kuhala večerjo, na ognjišču. Mati se je nato nekaj časa odstranila, otroku pa se je vnela obleka in ko se mati vrne, vidi hčerko pred durmi vso opečeno. Otrok je kmalu umrl. Sodna komisija se je podala na lice mesta zaradi obdukcije otroka.

— **Rudarski shod v Zagorju.** Naš nedeljski društveni shod je bil nad vse dobro obiskan. Na shodu sta govorila sodruga Mrak in Čobal. Prvi je v obširnem govoru bičal brezprimerno brezbriznost slovenskih rudarjev, ki so sicer izmed vseh kategorij delavcev najslabše plačani, ki so pa vendar tako malomarni, da se po vsej sili nočejo oprijeti edinega uspešnega orožja, s katerim si lahko pomagajo do boljših razmer, svoje strokovne organizacije. Če ne bi bilo žalostno, bi bilo nad vse interesantno študirati dušo neorganiziranega slovenskega rudarja. Dokler mu človek v živih barvah slika njegovo žalostno življenje in to življenje primerja z življenjem, ki ga rudar kot človek zasluži, najdajo njegove besede morda ravno v srcu neorganiziranega rudarja najživačnejši odmev. Kakor hitro pa pride in pokaže temu trpinu tudi sredstva in pota, po katerih si lahko pomaga, kakor hitro mu pove, da je on in samo on tisti, ki si bo lahko pomagal do srečnejših razmer. v tistem trenutku mine tudi njegova navdušenost. Samopomoč, ki izvira iz združenih sil vseh izkoriščenih, ki jo predstavlja močna in trdna strokovna organizacija, to je edini medikament, ki lahko izleči bedno življenje rudarja. Vsak trezen človek ve, da je moč proletarijata tako silna, da se je treba proletarijatu te moči samo zavedati, pa bi se ji moral klanjati ves svet. Kako pa naj bo mogoče uspeh, ako je ogromna večina tega delavstva topa in brezbrizna, absolutno gluha za najbolj prepričevalne dokaze in absolutno slepa za svoje lastne koristi. Edino kar organizatorja v tem boju še tolaži in bodri, to je zvestoba organiziranih tovarišev, ki trpe ravno tako, ki so pa od začetka pa do danes zvesti člani strokovne organizacije. Moralna dolžnost veva neorganiziranemu rudarju, da se organizira. Kajti kakoli se je kdaj doseglo, se je doseglo s pomočjo organizacij. Ako se torej delavec ne brani souživati na tistih sadovih, ki jih rodi boj njegovih organiziranih sotovarišev, potem se tudi ne sme braniti, da ta boj gmotno podpira; vprašanje časti za slehernega delavca je, da se pridruži organizirani armadi. S posebnim povdorkom pa moramo naglašati nujno potrebo močne strokovne organizacije v sedanji druginji. Statistika nam pravi, da se cene živil v zadnjih desetih letih narasle za 50 odstotkov, dočim so delavske plače narasle povprečno samo za 20 odstotkov. Resnica je torej, da je danes delavstvo slabše plačano kakor pred desetimi leti, ker je denar v tem desetletju izgubil vsled druginje polovice svoje veljave. Sam sebi in svojim otrokom je sleherni rudar dolžan, da stopi v vrste organiziranega proletarijata, da na ta način ustvari za svoje otroke boljše življenje, kakor ga živi sam. Nato je sodrug Čobal brezobzirno bičal indiferentizem rudarjev, ki je njihov najnevarnejši sovražnik. Od dne do dne naraščajo cene našim življenjskim potrebščinam. Karteli so danes gospodarji trga in brezobzirno diktirajo cene blagu. Ali tudi delavec ima nekoliko blaga, ki ga prodaja, in to blago je njegova delovna moč. In ako podjetniki danes podražujejo vse, potem naj tudi delavec svojo delovno moč drža je prodaja. To pa mu bo mogoče samo s pomočjo močne strokovne organizacije. Ko je sodrug Čobal izpregovoril še par besed za našo združeno organizacijo, je predsednik sodrug Repovš zaključil shod. — Na vas zaupniki je sedaj, da bo shod rodil tudi primeren sad. Vsak zaupnik, vsak organiziran rudar naj smatra za svojo dolžnost, da pridobi vsaj enega novega člana. Samo, če se bo v tem smislu sistematično delalo, so mogoči vspehi!

— **Iz Kamnika** nam poročajo: Tu smo imeli v torek v gostilni pri Rodetu prijateljski sestanek, ki so se ga tovariši od Špaleka in Bahovca v lepem številu udeležili. Na sestanku se je vpisalo lepo število tovarišev v strokovno organizacijo, kar je dobro znamenje, da se je tudi tukajšnjim delavcem začelo svitati, da brez

dobre organizacije ni mogoče izboljšati svojega položaja. Dolžnost naša pa je, da pridobimo vse ostale tovariše za organizacijo. Zatorej tovariši na delo. — Kovinarji se shajajo vsako soboto v gostilni pri Fajdigu. lesni delavci pa v gostilni pri Herletu na Duplici.

— **Polizkušen vlom.** V noči od 3. na 4. oktobra so skušali vlomiti na Javorniku pri Komnu v prodajalno trgovke Sinkar. Zunanje okno se jim je se požrelo odpreti in tudi železno omrežje so že načeli. Toda ker je bilo okno zvezano s hišnim zvoncec, so se stanovalci prebudili ob pravem času in so tako prepodili vlomilce. Vlomilec so baje že na sledu.

— **Iz Tržiča.** Z dopisom v „Zarji“ št. 92 se čuti zadeto Slepjarjeva Ana. Ali smo zadeli žebelj na glavo? Glede na sumničenje, da so nosili socialni demokratje o Vam prodajati ukradeno usnje, pa zahtevamo, da nam navedete njih imena. Kanca, glej, da se ne ujameš! Govoriti se sme le to, kar se lahko dokáže!

— **Požar.** Iz Kamnika nam pišejo: V četrtek ob 7. zvečer je zgorelo Andr. Ogrinec vulgo Medvedu v Podgorju št. 2 pri Kamniku vse gospodarsko poslopje. Škoda se ceni na par tisoč kron, zavarovan pa je bil baje le za 2000 kron. O vzhokih požara krožijo najraznovrstnejše govorice, ki so tudi imele še posledice, da so orožniki aretovali štiri domače fante. Gre se baje za maščevanje vsled ljubavnih razmer Ogrinevih hčera, ki so verne Marijine device, kakor so tudi njih oboževalci pristni Čuki. Če je vse to res, potem je gosp. Lavrenčič s svojim kaplančkom vred lahko ponesen na moralne uspehe svojih izobraževalnih organizacij, o katerih si vobče Kamničanje marsikaj v ušesa šepetajo. Ogrinec je dobival že pred štirinajstimi dnevi grozilna pisma, v katerih se mu je naznanjalo, da bo pogorel. O slučaju bomo še poročali.

Štajersko.

— **Železniška nezgoda v Zidanem mostu.** Dne 5. t. m. ob polpolnoči se je pri vlaku št. 961 pripetila precejšnja nezgoda. Ko se je začel vlak pomikati proti Hrastniku, je lahko naložen voz skočil s tira. Ker je vlak imel dve lokomotivi, ki sta vlekli nad 70 voz in tisoč ton z ovinka na mostu, je skoraj gotovo, da je vsled prevelike teže in dolgotrajnosti predpisov sestavljenega vlaka, — težko naloženi vozovi so bili v zadnjem in zadnji v prvem delu, — vzdignilo lahko naložen voz s tira. Pri menjalnicah je zadnji del vlaka zavil na drug tir, vsled česar sta se dva voza s tobakom in moko prevrnila in razbila; prevrnil se je tudi vodovod za napajanje lokomotiv. K sreči se ni osebu ni zgodilo, le da iščejo, kakor po navadi, krivca med zaslužnim osebjem. Opozarjamo gospode, uradnike „napredne misli“, da v takih slučajih ni treba po nepotrebnem razburjati nedolžnega osebj!

O pazovalec.

— **Goljufije s koleki pred sodiščem.** Solicitorja Andrej Vrabl in Rudolf Vouh sta obdolžila ljutomerskega odvetnika dr. Großmanna, da v svoji pisarni uporablja že rabljene koleke. Dr. Großmann je tožil Vouha in Vrabla zaradi razžaljenja časti, toženca, ki sta nastopila dokaz resnice, je ljutomerski okrajni sodnik obsodil, češ da sta pač dokazala verjetnost, ne pa resničnosti svojih obdolžitev. Ker sodnik ni dopustil vseh ponujenih dokazov, je vzkliceno sodišče sodbo prvega sodnika razveljavilo in odredilo novo razpravo pred ljutomerskim sodiščem. Pri drugi razpravi sta Vouh in Vrabl predložila tak dokazilni material, da sta bila oba oproščena. O vzklicu dr. Großmanna proti oprostitvi razsodbi je razpravljalo mariborsko vzkliceno sodišče v četrtek. Iz raznih uradov so bili rekvirirani akti Großmannove pisarne z večkrat rabljenimi koleki; listine, ki so se vračale v Großmannovo pisarno, so izginjale brez sledu. Goljufije, ki so se vršile s 15-, 20-, 35- in 50kronskimi koleki, so donosale sijajen dobiček. Hišna preiskava pri dr. Großmannu je spravila na dan pripravo za brisanje tiste „Sphinx“ in pa različne kemikalije. Državna tiskarna na Dunaju je izrazila mnenje, da so na mnogih kolekih vidni sledovi ponovne rabe. — V svojem obtožnem govoru je dr. Großmann izpodbijal verodostojnost obtožencev, češ da je bil Vouh zaradi tatvine in poneverbe že sodno kaznovan, Vrabl pa da je zagrešil več nezakazovanih sleparij. Koleke da so ponarejali brez njegove vednosti njegovi pisarniški uslužbenci; pripravo „Sphinx“ da je kupil za brisanje tintnih madežev, a da je že več let ni porabljal. Vzkliceno sodišče je obsodilo Vouha in Vrabla, vsakega na deset dni poostrelega zapor, češ da sta dokazala le verjetnost (!) svojih trditev, da pa se jima je dokaz resnice ponesrečil. Justitia regnorum fundamentum!

Goriško.

— **Slovensko delavsko izobraževalno društvo v Gorici** priredi dne 14. t. m. ob 8. zvečer v prostorih Delavskega Doma predavanje o postanku in razvitku države. — Na obilno udeležbo vabi odbor.

Umetnost in književnost.

Slovensko gledališče. Hilbertova „Krivda“ je zanimiva drama, ki je pred približno 15 leti zbujala senzacijo na Oškem. V češki dramatik je bil to začetek modernizma. prva reakcija proti historizmu, ki se je šopiril kakor edino upravičena struja, ki se je kar strahopetno izogibala realnega sodobnega življenja. Ne glede na to si je „Krivda“ tudi sedaj še ohranila pomen, dasi je problem, ki ga obdelava, tudi od drugih avtorjev porabljen in deloma bolj krepko prijet in dasi je natočil Hilbert od tistega časa že precej vode v svoje vino. Glavno vlogo je igrala gdca. Wintrova, ki se je vanjo očitno poglobila in je imela nekatere prav krasne momente. Dosegla bi bila še večji uspeh, ako bi se bila potrudila, da bi bil njen izgovor bolj razumljiv. V dramah, ki ne povedo dovolj z dejanjem samim, je jasna beseda neizogibna, zakaj igra mora biti razumljiva tudi tistim, ki niso čitali knjige. Z druge strani zasluži posebno priznanje, ker je dekle, ki ga je imela prikazovati, tako nenavadno senzitivno, da more samo jako dobra igra napraviti verjetno, kar je samo s skoraj nenormalnim značajem motivirano. Samomor na koncu je itak tudi kljub najboljši igri dvomljiv. Njen partner gđc. Šimaček je imel predstavljati podobe, toda manj simpatičen značaj in je imel podobne težave. Deloma jih je premagal in pokazal, da ima priznanja vredne sposobnosti za moderne karakterje. Ali tudi njegov izgovor je pogostoma nerazumljiv in s kretnjami mora zelo paziti, da ne ostane stereotipen. Gd. Nučič je imel manjšo vlogo, ki ne daje igralcu posebnih problemov; tako tudi gd. Škrbinšek. Oba sta storila, kar se je pač dalo. Ga. Bukšekova je bila približno v enakem položaj s svojo sicer verjetno, ali ne prav lahko razumljivo vlogo. O delu in o predstavi se še zmenimo.

— **Opera.** Verdijev „Rigoletto“ se ponavlja z enakim uspehom kakor pri premieri. Prva repriza se nam je zdela nekoliko medlejša, snočnja je bila zopet na vrhuncu. Prilika bo nanese, da spregovorimo še kaj več.

ZADNJE VESTI.

Železničarska konferenca.

Dunaj, 9. oktobra. Včeraj je bila v Del. domu v X. okraju konferenca izvrš. odbora državnoželezniških uslužbencev. Navzočih je bilo 138 delegatov, ki so zastopali: 46 delegatov Sploš. prav. društvo za Avstrijo; 17 odbornikov centralno personalno komisijo; 16 centralnih delavskih odbornikov; 13 lokalnih delavskih odbornikov; 5 zastopnikov centralnega uradniškega društva; 5 zastopnikov dunajskega društva strojevodij; 1 zastopnik češkega društva strojevodij; 4 zastopniki društva delavniških delovodij; za društvo mojstrov 1 zastopnik; 14 zastopnikov centralne personalne komisije juž. žel.; za društvo strojevodnikov 4 zastopniki; 3 gostje in 9 centralnih funkcionarjev. Od soc. dem. poslanecv sta bila navzoča sodr. dr. Ellenbogen in Tomschik.

Sodrugi Schwab je v imenu koaliranih društev pozdravil delegate in podal besedo sodrugu Tomschiku, ki je v enournem govoru razložil sedanjo situacijo, ki je sledeča:

Stavljene zahteve za delavstvo znašajo 25 milijonov kron.

Zahteve slug in poduradniških kategorij znašajo 36 milijonov kron.

Zahteve uradnikov znašajo 8 milijonov kron.

Vlada predlaga za vse skupaj 14 milijonov kron.

Kako naj zadostuje 14 milijonov kron, ko je treba za najnujnejše potrebe železničarjev 69 milijonov kron.

Konferenca je vsestransko presojala stavljene zahteve in je prišla do zaključka: da od stavljenih zahtev nič ne opusti in naprosi soc. dem. državnozbornske poslance, da porabijo vso svojo energijo v doseg stavljenih zahtev.

Narodne žolte organizacije so seveda v najhujših stiskah. Prvič je vlada postavila nekaj junktim o pokritju stroškov za regulacijo in je finančni minister že omenil celo vrsto predlogov za uvedbo novih davkov, ki pa se tičejo tudi višjih krogov, ki imajo vsekdar že zaprte, kadar bi bilo treba prispevati v skupno državno blagajno. Meščansko časopisje že agitira proti zvišanju dohodninskih davkov nad 10.000 kron. Drugič so se pa poslanci žoltih organizacij že preveč obvezali napram svojim organizacijam.

Resume:

a) delavci zahtevajo 25 milijonov kron, vlada ponuja 5 milijonov;

b) sluge in poduradniki 36 mil. kron, vlada ponuja 6 milijonov;

c) uradniki in uradnice 8 milijonov kron, vlada ponuja 3 milijone,

Sodrugi Ellenbogen razlaga davčni predlog finančnega ministrstva in povdarja, da bode soc. dem. frakcija lahko glasovala za pokritje teh stroškov, dočim se meščanski zastopniki že danes boje alternative.

Končno se je sprejela sledeča

resolucija:

Dne 8. oktobra v Delavskem domu zborujoči akcijski odbor izvoli iz vsake kategorije po enega zastopnika v ožji odbor ki se v svrhu enotnega postopanja dogovori s strokovno komisijo, s frakcijo drž.-zbornskih poslancev in koaliranih organizacij, ki imajo končno sklepati, če in kdaj se prične boj, za slučaj, da vlada ne upošteva zahteve železničarjev.

Končni sklep je pridržan širšemu odboru.

Mladinski kongres.

Trst, 9. oktobra. Mednarodni kongres socialistične mladine se je odgodil in bo nepreklicno dne 29. oktobra v Trstu.

Italijansko turška vojna.

Izpred Tripolisa.

Rim, 8. okt. Potrjuje se, da so Turki med bombardiranjem Tripolisa poskušali napasti italijansko mornarico s šestimi torpedovkami. Italijanske torpedovke so tri prepodile, tri pa potopile.

Rim, 8. okt. O admiralu Aubryju se že več dni nič ne ve. Mislijo, da je odplul z desetimi velikimi in 24 malimi ladjami v egejsko morje poiskati turško mornarico.

Mir v Arabiji.

Berolin, 8. okt. Iz Londona javljajo, da se je po poročilih iz Hodeje glavni vodja arabskih vstajev Imam Hagej spravil s Turki in da se pričakuje trajen mir v Jemenu. Upati je, da bo glavna množina turških čet takoj odpoklicana.

Italijani na Turškem.

Carigrad, 8. okt. Minister za notranje zadeve je izdal ukaz, da se imajo vsi uradniki italijanske narodnosti odpustiti.

Carigrad, 8. okt. Ministrski svet, ki je imel včeraj do jutra sejo, je sklenil, da morajo vsi Italijani v treh dneh zapustiti Turčijo. Baje je sklenil tudi povišati carino za italijansko blago za 100 odstotkov.

Peterburg, 8. Iz Carigrada prihaja poročilo, da sta na neki turški železnici tučila dva vlaka skupaj in da pripisujejo to italijanskim železniškim uradnikom, ki so bili odpuščeni.

Ukaz vojnega ministrstva.

Solun, 8. oktobra. Hasi paši, ki je sedaj vojni nadzornik, je bil od vojne ministra obveščen, da dobi poveljništvo vzhodne armade. Mehmed Ševket naznanja, da odhaja po njegovih informacijah poldrug armadni zbor iz Italije v Tripolitanijo.

Solun, 8. okt. Zborni poveljniki v Solunu, Skopljem in Monastiru so dobili ukaz, da pripravijo v osmih dneh skladišče živil za 250.000 mož za dva meseca.

Car hoče posredovati?

Carigrad, 8. okt. V vladnih krogih zatrjujejo, da je med odgovori vlesil na turško okrožnico ruski najugodnejši. Razširjena je govorica, da namerava car posredovati za mir.

Giolitti govori o socialni pravičnosti.

Turin, 8. okt. Na banketu, ki je bil tukaj prirejen na čast ministrskemu predsedniku Giolittiju, je ta govoril o miroljubnosti Italije, ki pa ne more segati tako daleč, da bi žrtvovala vitalne interese dežele in narodno čast. (Roparsko rokodetstvo je zelo častno!) Nadalje je govoril o „prednji straži italijanske kulture“ ter zaključil tako: Italiji, ki pogumno zavzema svoje mesto na svetu, ki otvarja v imenu socialne pravičnosti tretjo kulturo, slavni savojski dinastiji (ravniokar se zopet „proslavlja“ slav. dinastija), našemu mnogoljubljenu vladarju, ki daje Italijanom zgled občudovanja vrednih meščanskih čednosti in modernega mišljenja (v Tripolitaniji!) posvetimo svojo obljubo.

Bombardiranje Tripolisa.

Rim, 9. okt. Turške čete so se poskrile v bližnji okolici Tripolisa. Ker je bilo vsled bombardiranja italijanskih vojniških ladij ubitih mnogo otrok in žensk, prevladuje med tripoliškim prebivalstvom mnenje, da so imele italijanske ladje nalog povzročiti kar največjo škodo mestu, da izsilijo od prebivalstva kapitulacijo.

Carigrad, 9. okt. Pri bombardiranju Tripolisa je bil v konaku težko ranjen tudi turški guverner.

Spopad ob albanski obali.

Solun, 9. okt. Včeraj sta dve italijanski torpedovki nadlegovali turško jadralnico, namenjeno v Prevezo. Turške baterije so z obale pognale italijanski torpedovki v beg.

Gautsch pri cesarju.

Dunaj, 9. okt. Včeraj je bil ministriški predsednik baron Gautsch pri cesarju na avdijenci.

Preiskava proti Njegušu.

Dunaj, 8. oktobra. Iz sodnijskih krogov je slišati, da se bo preiskava proti Njegušu, ki je v parlamentu streljal, pospešila, kolikor se bo dalo. Najprej pa je potrebna preiskava njegovega duševnega stanja.

Češko nemška sprava.

Dunaj, 9. okt. Danes se začne med češkimi in nemškimi nacionalnimi strankami zopet sprava pogajanja. Vsled zadnjih dogodkov je vspeh teh pogajanj precej neverjeten.

Mesno prašanje.

Budimpešta, 9. okt. V tukajšnjih političnih krogih je razširjeno mnenje, da pogajanja o uvozu argentinskega mesa še ne bodo tako zlepa končana. Sedaj je v pogajanjih nastopila zopet pavza, da bodo mešetarji poročali avstrijski in ogrski vladi o uspehih dosedanjih pogajanj.

Proti ogrski obstrukciji.

Balassa-Gyarmat, 9. oktobra. Kongregacija neogradske velike županije se je s 176 proti 12 glasovom izrekla zoper obstrukcijo v ogrskem parlamentu.

Velika davčna defraudacija.

Budimpešta, 8. oktobra. List „Budapest“ javlja, da je dobila davčna oblast od nekega odpuščenega uradnika naznanilo, da je delniška družba za elektriko zamolčala poldrug milijon dohodkov. Preiskava je dognala, da 700.000 kron ni bilo fatiranih. Ali oblast je prej obvestila družbo o preiskavi. Družba dolži ravnatelja Fischerja, da je on kriv.

Rudniška nesreča.

Dortmund, 8. okt. V jami „Fürst Hardenberg“, ki pripada gelsenkirchenski premo-gokopni družbi, se je včeraj utrgala vrh dvigalne koše. Devet rudarjev je mrtvih.

Četrtil ruski drednot.

Peterburg, 8. oktobra. Včeraj je bil spuščen četrtil drednot baltičke mornarice „Gangut“, ki ima 28000 ton, v morje.

Monarhistična zarota na Portugalskem.

Lizbona, 9. oktobra. Republičanska vlada je izdala vsled monarhističnega gibanja na severu države manifest na prebivalstvo, v katerem izjavlja, da bo protirevolucijo z najresnejšimi sredstvi zatrla. — Na sever je bilo poslano mnogo vojaštva in je bilo mnogo oseb aretiranih. Tu vlada mnenje, da bo vsled energičnih vladnih odredb monarhističnega gibanja kmalu konec.

Boj v angleški tekstilni industriji.

London, 8. oktobra. Delavci neke predilnice v Burnlegu so izrekli, da nočejo delati z dvema neorganiziranimi, ki nočeta pristopiti organizaciji. Naznanili so za sredo stavko. Delodajalci odgovarjajo, da razglase izpor, ki bi zadel 150.000 delavcev.

Rudarsko gibanje na Angleškem.

London, 8. oktobra. Rudarska organizacija je sklenila zahtevati minimalno plačo za vse angleške in irske rudarje. Na odgovor čaka do 14. novembra.

Francoske križarice pred Tripolisom.

Rim, 9. okt. Pred Tripolisom se je pojavila francoska križarka „Ernest Renan“. Kakor poročajo iz Pariza, je odposlala francoska vlada pred Tripolis še drugo križarko „Leon Gambetta“. Namen francoske vlade je, da štiti dve francoski tverdi v Tripolisu in da prisili italijansko vlado, da prizna pogodbo, ki sta jih omenjeni francoski tverdi sklenili s turško vlado.

Velikanska povodenj v Ameriki.

Novi Jork, 8. oktobra. Iz La Crosse javljajo, da je v Wisconsinu nastala velika povodenj. Okrog sto mest in vasi je pod vodo; nekatere so popolnoma razdejane. Več kakor štirideset oseb je utonilo. Škodo cenijo na mnogo milijonov.

Sodrug! Agitirajte za socialno demokratično časopisje! Vsak sodrug bodi naročnik našega lista, vsaka družina naj čita „Zarjo“.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Železnato vino s kino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

... Dunajska cesta ...
krepča malokrvne, nervozne, vsled bolezni oslabele osebe, blede, slabotne in bolehave o roke, ena pol-litrska steklenica 2 K, tri steklenice K 6'60. Poštnina in zavojnina prosta.

Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani vsebuje v resnici in vedno navedeno množino železa, ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači zaradi tega vsem drugim železnatim izdelkom.

AEROPLAN

slovenskih izumiteljev

Kljuder-Renčelj

iz Trsta je slavn. občinstvu razstavljen
v areni „Narodnega doma“
v Ljubljani

do 16. oktobra vsak dan med urami od 10. do
poldne do 1. popoldne in od 5.—9. zvečer.

Predavanja in eksperimentiranje vsako uro.

Vstopnina 1 krono za osebo.

Dijaki in vojaki do narednika ter obrtniški
vajenci plačajo polovico.

Vstopnice: pri blagajni in v pisarni
„UNIVERSAL“ Sodna ulica 4.

Pojasnila daje in dovoljuje znižane cene
korporacijam

:: razstavno ravnateljstvo ::

Pisarna „UNIVERSAL“

Ljubljana, Sodna ulica 4.

ANTON BAJEC

cvetlični salon

Ljubljana, Pod Trančo šte. 2.

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov in vencev, trakov z napisi
ltd. — Zunanja naročila izvršuje točno.

Vrtnarija je na Tržaški cesti.

Brzjavni naslov: BAJEC, Ljubljana.

Restavracija „International“

na Resljevi cesti št. 22

v neposredni bližini južnega kolodvora.

Vedno sveže pivo, dobra dolenski vina kakor
tudi gorka in mrzla jedila.

Na razpolago je vrt s kegljiščem in vsi
slovenski, nemški, italijanski delav-
ski listi. Shajališče sodrugov

Na prijazen poset vabi

Marija Petrič,
gostilničarka.

Več čevljarskih pomočnikov
se sprejme v stalno delo.

Ivan Kos

čevljarski mojster v Zagorju ob Savi.

Kupujte „Zarjo“

izvod samo 6 vinarjev.

Največje podjetje konfek. stroke je ogromna trgovina

O. Bernatovič

Ljubljana, Mestni trg šte. 5

katera ima že začetkom sezije

nad 30.000 kom. svežega blaga

po najnižjih cenah — in to:

nad 5000 kom. najfinjši oblek za gospode
„ 2000 „ najfinjši površnikov, šport-
„ 3000 „ uih in zimski suknj
„ 3000 „ pelerin

nad 2000 kom. posamezn. flak in telovnikov
„ 3000 „ oblek za dečke in otroke
„ 15000 „ najmodernejše konfekcije za
dame in deklice.

Solidna postrežba!

Priznana nizke cene!

Modna in konfekcijska trgovina

M. KRISTOFIČ-BUČAR

se je preselila v lastno hišo na

Stari trg št. 9.

Priporoča zelo pomnoženo damsko in otroško zimsko konfekcijo po znano najnižji
ceni tudi po meri. Posebno krasne kostume, plašče, pelerine, razne joplice,
krila, domače halje in

bluze in otročje oblekice.

Velika izbira perila in higijeničnih potrebščin za novorojenčke.

Pošilja na izbero tudi po pošti.

Konsumno društvo

za

Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima dosedaj sledeče prodajalne:

- I. v Šiški (v lastni hiši) Kolodvorska c.,
- II. na Viču (Glince, Tržaška cesta),
- III. v Ljubljani, Vodmat, Bohoričeva ulica,
- IV. v Ljubljani, Kolodv. okraj, Sodna ul. 4,
- V. v Ljubljani, Trnovo-Krakovo, Krakovski
nasip 10,
- VI. v Tržiču na Gor. (pot proti Bistrici),
- VII. na Savi na Gorenjskem,
- VIII. na Jesenicah na Gorenjskem.

Pisarna je v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6 II. — Uradne ure
za stranke od 8.—1. ure popoldne.

Članov ima 1474, podpisanega kapitala 44.220 K, vplačanega
31.715 K; garancije 88.440 K.

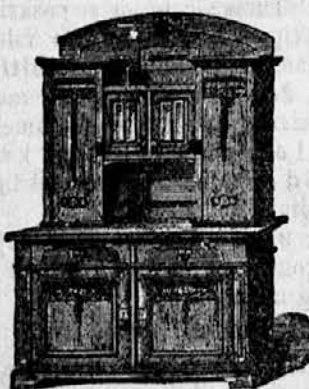
Pristopi lahko vsak polnoleten konsument oz. konsumentinja; pristop-
nina 1 K, delež 30 K, ki se vplača lahko v obrokih. Pristopi se lahko
v prodajalnah in v pisarni. Hranilne vloge se obrestujejo od dneva
vložitve do dneva vzdiga po 5 %. — Dosedanje stanje hranilnih vlog
45.000 kron.

Cene v prodajalnah zmerne!

Blago sveže!

V letu 1910 — 4% dividende.

Izdelki solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 11. ... Kolizej.

Velika izbira vsakovrstnega pohištva za spalne, je-
dilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice,
modroce iz morske trave, zmednice na peresih,
... podobe, zrcala, otročje vozičke itd. ...

Sprejemajo se tudi
opreme hotelov.